

בְּאֵלֵהֶם נַעֲשֶׂה-חֵיל וְהוּא יְבוֹס צְרִינוּ: הִבְטִים לְשׁוֹנִים בְּפִרְשַׁת יִתְרוֹ פֶּד

דקדוקי קריאה וטעמים בפרשת יתרו ובהפטרה ובראשון של משפטים

ג נְכַרְיָה: נו"ן בקמץ חטוף, הר"ש בחירק חסר, דגש חזק ביו"ד ותחתיה קמץ, אין לקרא 'נוכריא'ה
ה אֶל-הַמִּדְבָּר: הבי"ת ברביע, לא במתיגה זקף ¹
ז הָאֵלֶּה: טעם סו"פ באל"ף ²
ח מְצַאֲתָם: במלעיל
ט וַיִּחַד: הח"ת בפתח והדל"ת בשוא נח ודגש קל.
יח יא זָדוּ: במלרע
יב לְאֶכָל-לֶחֶם: יש לקרוא בהעמדה קלה בלמ"ד הראשונה, כ"ף בקמץ חטוף (קטון), ויש להפריד בין המילים אע"פ שהן מוקפות
יג יג עליית שני
יד טז וְשִׁפְטֵי: טי"ת בשווא נח על אף הקושי שבקריאה עקב דמיון הצלילים גם למבחינים בין טי"ת לתי"ו
יח כ יִלְכוּ בָּהּ: טעם נסוג אחור ליו"ד ועם זה השוא נע
יח כא שְׁנָאֵי בַצַּע: טעם נסוג אחור לשי"ן המנוקדת בחולם חסר והנו"ן אחריה בשווא נע; להקפיד לבטא את האל"ף, לא שוּנֵי!
יח כג וַיִּכְלָתָה: במלרע, הכ"ף בקמץ קטן
יח כד עליית שלישי
יח כו יִשְׁפּוּטוּ: במלרע, הפ"א בשורק
יט א עליית רביעי
יט ב וַיִּחַן-שָׁם: געיה ביו"ד
יט ג וַתִּגֵּד: הגימ"ל בצירי ואין להשמיע את היו"ד שלאחריה
יט ה וְהִיָּתָם: במלעיל. סְגָלָה: יש להדגיש את הלמ"ד
יט ו תְּהִי-לִי: געיה בת"ו
יט ז עליית חמישי
יט י וְקִדְשֵׁתָם הַיּוֹם וּמָחָר: על פי ברויאר ורב הספרים אשר בידינו, ההטעמה היא - מרכא טפחא אתנח
יט יג יִרְהָ: יו"ד ראשונה בחירק חסר, יו"ד שניה בקמץ ובדגש חזק
יט יח עָשָׂן: מנוקד קמץ ופתח, פועל בעבר ³ אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו ה' בְּאֵשׁ: להקפיד על הפרדת ה' – באש ⁴

¹ המצאת רו"ה (מתיגה זקף) נסתרת ממקורות מדויקים

² וכן בכל מקום, "תיקון" וחומש איש מצליח וסידורי איש מצליח ועבודת ה' (חולון) שיבשו!

³ מתוך הערה שבספר תורה קדומה

⁴ יש להחיש את קריאת שם ה' כך שיישמע קרוב יותר לתיבה הקודמת

יט יט הוֹלֵךְ וְחֹזֵק מְאֹד: טעם טפחא בתיבה הוֹלֵךְ

יט כ עליית ששי

יט כד פֶּן-יִפְרֹץ-בָּם: הרי"ש בקמץ קטן

עשרת הדברות⁵

בטעם תחתון: מְבִית במונח עֲבָדִים באתנח, הפסוק הראשון מסתיים בתחילת הדיבר השני בתיבה עַל-

פְּנֵי ולכן הנו"ן בקמץ

בטעם עליון: מְבִית במרכא עֲבָדִים בסילוק (סו"פ) וזהו הנוסח הנכון לטעם עליון. אין להשיג על אותם

הוצאות אשר צירפו את הדיבר הראשון והשני אל פסוק אחד ארוך⁶. הפסוק השני מתחיל ב- לֹא יְהִי-

לְךָ, עַל-פְּנֵי והנו"ן בפתח, וטעם אתנח בתיבת לְשֹׁנָאֵי. כך יוצא שכל דיבר נתון בפסוק נפרד.

כמו כן, אין להשיג כלל על הרביע שיש בקורן במילה עבדים.

כ ה

תְּעַבְדֶם: הת"ו בקמץ רחב והע"ן בקמץ קטן. קִנְיָא: קו"ף פתוחה ויש להדגיש את הנו"ן להבדיל לשון

קנאה מלשון קנין. וְעֵשָׂה: טעם נסוג אחור לע"ן

פסוק	טעם עליון	טעם תחתון
ט	וְעֵשִׂיתָ כָּל-מְלֹאכְתֶּךָ וְעֵשִׂיתָ בטעם משרת ולכן הכ"ף בתיבת כָּל רפויה	וְעֵשִׂיתָ כָּל-מְלֹאכְתֶּךָ: וְעֵשִׂיתָ בטעם מפסיק - הכ"ף בתיבת כָּל דגושה
יג	לֹא תִרְצַח: ס לֹא תִנְאַף: ס לֹא תִגְנֹב: הת"וין דגושות	לֹא תִרְצַח ס לֹא תִנְאַף ס לֹא תִגְנֹב הת"וין רפויות, הצד"י בקמץ גם בתחתון

כ יד וְעַבְדֶּוּ וְאִמָּתוֹ וְשׂוֹרֵוֹ וְחִמְרֵוֹ: וא"ו החיבור מנוקדת: שווא, פתח, שווא, פתח

כ טו עליית שביעי

כ טז דְּבַר-אֲתָהּ: למרות המקף הבי"ת בצירי; וְאֵל-יִדְבַּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים פֶּן-נִמּוֹת: יש להחיש את

קריאת התיבה אֱלֹהִים להסמיכה לתיבה הקודמת

כ יט מפטיר

כ כ אֱלֹהֵי כֹסֶף: טעם נסוג אחור ללמ"ד

כ כ לא-תִגְלֶה: הת"ו בחירק חסר ודגש חזק בגימ"ל הקמוצה

הפטרה בישיעיהו ו א - ז ו, ט ה-ו:

⁵ בשנים קודמות צורף גליון זה קובץ פי די אף בעריכת ידידנו ר' יעקב לוינגר ז"ל המראה בבירור את ההבדלים בין הטעם העליון לתחתון.

⁶ מקור השיבוש כנראה בכך שחלק מהדפוסים וכתבי היד הטעימו הטעמה כפולה על גבי אותו טקסט וכך נוצר קושי לזהות את הטעמה המיועדת לכל חלוקה

ו א וְשׁוּלְיוֹ מְלֵאִים אֶת-הַהִיכָל:

טעם טפחא בתיבת וְשׁוּלְיוֹ

ו ד אַמּוֹת: ידגיש את המ"ם להבדיל מלשון שפחה

ו ה כִּי אֶת-הַמֶּלֶךְ: המילה כִּי מוטעמת ברביע טעם מפסיק, כך הדבר במדויקים⁷, ולא בדרגא

ו ו וַיִּנְעַף: העי"ן בקמץ קטן. וְצַפָּה: הפ"א דגושה⁸. בְּמִלְקָחִים: הקו"ף בפתח

ו ז וַיִּנְעַע: במלרע, היר"ד בפתח לא בחירק

ו ח יֵלֶךְ-לָנוּ: געיה ביר"ד

ו י וְשָׁב: וי"ו החיבור בקמץ. וְרָפָא לוֹ: טעם נסוג אחור לר"ש

ו יא אִם-שָׂאוּ: במלרע

ו יב וְרָבָה: הטעם בב"ת מלרע

ו יג עֲשֵׂרְיָה: רי"ש בחירק חסר, יו"ד בקמץ ודגש חזק. וְשָׁבָה: הטעם בשי"ן מלעיל⁹

ז ב נָחָה: הטעם בנו"ן מלעיל הקורא מלרע משנה לזמן בינוני (הווה)

ז ג וְשָׂאָר יָשׁוּב בְּנֶגֶד: אף על פי שהטעם מפסיק בתוך השם, כך צריך לקרוא, הטפחא בתיבת וְשָׂאָר

ז ד הַשְּׂמֵר: כאן המקום היחיד המוטעם מלרע, והמ"ם בצירי, בשאר מקומות הטעם בשי"ן והמ"ם בסגול

ז ו בֶּן-טַבָּאֵל: הטי"ת בקמץ רחב והב"ת אחריה בשווא נע; לא טַבֵּל!

ט ו לִם רָבָה: קרי לְמַרְבָּה

ראשון של משפטים:

כא ד וַיִּלְדָּה-לָּו: געיה ביר"ד ולמ"ד בשווא נע, הקורא נח משבש את המשמעות¹⁰ לָּו: הלמ"ד רפויה

כא ו וְרָצַע: יש להשמיע את העי"ן בסוף מילה, הקורא בה"א משבש את המשמעות עד כדי גיחוך

כא ז שני במנחת שבת

כא ח אִם-רָעָה: להקפיד על קריאת העי"ן, שלא יישמע מלשון ראייה. כתיב: לָא קרי: לָו

כא ט יִיעֲדָנָה: היר"ד בחירק מלא, אין לבטא שווא במקומו

כא יב שלישי במנחת שבת

וְשִׁמְתִי: הטעם בתי"ו מלרע

כא טו וּמִבְּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוֹמָת:

ההפסקה העיקרית בטפחא, יש להחיש את קריאת התיבה וְאִמּוֹ להסמיכה לתיבה שלפניה וכן הדבר

בפסוק יד וְכִי-יִזְד אִישׁ עַל-רַעְהוּ לְהַרְגוֹ בְּעַרְמָה וְכֵן הוּא בַּמִּשְׁךָ יז וּמִקְלָל אָבִיו וְאִמּוֹ

מוֹת יוֹמָת

⁷ כא"צ ולנינגרד

⁸ כשמדובר על רצפת הבית הפ"א רפויה

⁹ וי"ו ההיפוך לעתיד משנה למלרע רק מדבר ונוכח (אני ואתה).

¹⁰ הגעיא ביר"ד איננה בכ"י, בעיקר צריכים להזהר כאן מי שאינם מבחינים בין קמץ לפתח

זרע שמשון. וַיֹּאמֶר אֶל מֶשֶׁה אֲנִי ח

תָּנֶה יִתְרוֹ בָּא אֵלַיךְ וְאַשְׁתָּךְ וְשְׁנֵי בָנֶיךָ עִמָּךְ. וברש"י: אם אין אתה יוצא בגיני צא בגין אשתך, ואם אין אתה יוצא בגין אשתך צא בגין שתי בניה. יש להבין מפני מה חשש יתרו שלא ירצה משה לצאת אליו לקבלו, ועוד קשה הלא מצינו שקיבל משה את הערב רב שעלה עם ישראל ממצרים, ולמה יגרע יתרו מהם. ויש לומר, דהנה בעת שקיבל משה את הערב רב בשעה שיצאו ממצרים, עדיין לא היו ישראל במדרגה כל כך גדולה, שהרי עדיין היה להם פחד מהמצריים, וכמו שמצינו (שמות יד:) שאף אחר שיצאו ממצרים, היה להם עדיין פחד מהם. ואח"כ אף נוסף עליהם מלחמת עמלק, ולא היה להם עדיין מה לאכול, כי עדיין לא ירד להם מן. אולם כשבא יתרו, היה זה אחר שראו את נס קריעת ים סוף והנצחון שהיה במלחמת עמלק, וכבר היה להם את המן והבאר והתורה, עתה עלה במחשבת יתרו שאולי לא ירצה עוד משה לקבל גרים, וכעין מה שאמרו (יבמות מז:). 'אין מקבלים גרים לימות המשיח', כי שמא באים להתגייר רק מחמת גדלותן של ישראל, משום כן שלח לומר למשה שאף אם אינו יוצא בגיני, ראוי שיצא בגין אשתו ובניו.

עוד יש לפרש בדרך הסוד עפ"י מה שכתבו המקובלים (האר"י בשער הפסוקים פרשת שמות), שמשה רבינו היה גלגולו של הבל, ויתרו היה גלגולו של קין, וציפורה היתה התאומה שנולדה עם הבל שבשבילה הרג קין את הבל, ועתה החזיר יתרו למשה את התאומה שלו. והנה מצינו (מכות יג:) גבי רוצח שיצא מעיר מקלט, שחוזר לארץ אחזתו ואינו חוזר לגדלותו וחשיבותו. ולכך עתה שיתרו בא להתכבד במשה ולומר אני חותן המלך, ובכך רצה לחזור לגדלותו שהיה לו בתחילה, כמו שהיה קין אחיו הגדול של הבל, לכך שלח לומר למשה 'אם אין אתה יוצא בגיני', היינו אם אינך רוצה לתת לי גדולה כמו בתחילה, לפי שהייתי רוצח כשהייתי קין בגלגול הראשון והרגתי את הבל, ואין הרוצח חוזר לגדלותו, צא בגין אשתך שהיא התאומה שלך ועתה החזרתיה אליך, והיינו ציפורה בתו שהיא היתה התאומה שנולדה עם הבל. ואם אין אתה יוצא בגין אשתך, היינו שאף היא אינה ראויה לכבוד לפי שהיא גרמה את התקלה הגדולה שבגללה הרג קין את הבל, צא בגין שתי בניך, שהם לא הטאו כלל, וכתב בספר עשרה מאמרות, שהם זרעו של הבל שעמורים לו משעת ימי בראשית, וראוי לקבץ המפוזרים שנדחו מהימים הראשונים.

דפי בר-אילן יתרו פד

"וְשֵׁם הָאֶחָד אֱלִיעֶזֶר" –

מדוע לא קרא משה לבנו הראשון בשם הזה?

ד"ר בעז שפיגל מרצה לתלמוד בביה"ס ללימודי יסוד ביהדות, אוניברסיטת בר-אילן.

למשה רבנו, כידוע, היו שני בנים מאשתו ציפורה. על בנו הראשון התורה מספרת בתחילת ספר שמות: "וַתֵּלֶד בֶּן וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ גֵרְשֹׁם כִּי אָמַר גֵּר חַיִּיתִי בְּאֶרֶץ נִכְרִיָּה (ב, כב)". בהמשך, בסיפור חזרתו של משה למצרים, אנו שומעים על "בְּנָיו" (שם ד:ב), וכפי הנראה מסופר שם על בנו השני¹¹ "וַתִּקַּח צִפְרָה עֶרְוַת אֶת עֶרְלַת בְּנָהּ". ואולם, לשמו של הבן השני אנו מתוודעים לראשונה

¹¹ כך נקטו חז"ל במפורש בשמות רבה, ה, ח ('ונתעצל לימול אליעזר בנר'), וכן משתמע מן הברייתא בבבלי נדרים לא ע"ב ובירושלמי נדרים, פ"ג ה"ט (הסבורה שמדובר במילת תינוק שנולד לאחרונה), וכפי שעמד על כך ר' יעקב ב"ר אשר, בעל הטורים, לשמ' יח:ד. גם רש"י וראב"ע, לשמ' ד:כד, כתבו שהוא אליעזר. ואולם, בתרגום המיוחס ליונתן (שמ' שם) נאמר שאליעזר כבר היה מהול, ומלאך ה' בא להמית את משה "בְּגִלְלֵי גֵרְשֹׁם בְּרִיָּה דְלֹא הָוָה גְּזִיר!" וראו: ר"ש יפה אשכנזי, יפה מראה, ירושלמי נדרים שם, ד"ה חס ושלום, שדקדק שיש מקום לדעה זו גם בירושלמי.

רק בפרשתנו: "ויקח יתרו חתן משה את צפרה אשת משה אחר שלוחיה. ואת שני בניה אשר שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה. ושם האחד אליעזר כי אלהי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה".¹² הפסוקים שלפנינו מציעים פשר לשמות שבחר משה לשני בניו,¹³ ועם זאת, יש בהם עמימות מסוימת שנתנה פתח לקריאות שונות ככוונתם המדויקת, כפי שיוסבר להלן. (א) לבנו הראשון קרא משה גרשם - על שם היותו תושב זר ("גר") בארץ נוכריה, וכפי הנראה השם גרשם הוא צירוף של המילים "גר-שם".¹⁴ ואולם, לא הובהר בכתוב למי קרא משה "ארץ נכריה", ורבים פירשו כי כוונתו הייתה לארץ מדין.¹⁵ כך למשל נקט המלבי"ם והטעמים (שמ' ב:כב):¹⁶

גר הייתי - יודיע שהגם שנתישב במדין ונשא שם אשה והגם שברח ממצרים מפני מלשינות איש ישראל בכ"ז לא שכח אהבת עמו, והיה עינו ולבו שם כל הימים לשוב אליהם ולהושיעם, ומדין היתה ארץ נכריה בעיניו, וישיבתו שם כגרות וטלטול.

(ב) לבנו השני קרא משה אליעזר - על שם הצלתו ממוות ("מחרב פרעה"), והשם אליעזר הוא צירוף של המילים "אלי-עזר". כלומר, ה' הוא שעזר לי והצילני. גם כאן לא הובהר בכתוב שלפנינו לאיזה אירוע התכוון משה, ורבים מסבירים כי כוונתו הייתה לאיום שריחף על חייו לאחר שהרג את המצרי (שמ' ב:יא-יב), וכמסופר על כך במפורש בתורה (שמ' ב:טו): "וישמע פרעה את הדבר הזה ויבקש להרג את משה ויברח משה מפני פרעה וישב בארץ מדין וישב על הבאר". ויותר מכך, בספרות חז"ל הובהר שמשה לא רק ניצל מאיום על חייו, אלא הוא ניצל מפגיעת חרב ממש. כך מובא בירושלמי ברכות (פ"ט ה"א):¹⁷

הקב"ה הציל את משה מחרב פרעה הדא הוא דכתיב: "ויצילני מחרב פרעה". אמר רבי ינאי כתיב: "ויברח משה מפני פרעה" ואפשר לבשר ודם לברוח מן המלכות? - אלא בשעה שתפס פרעה את משה חייבו להתיז¹⁸ את ראשו וקתה החרב מעל צוארו של משה ונשבר, הדא הוא דכתיב (שה"ש ה:ז): "צוארך כמגדל השן" - זה צוארו של משה.

לאור האמור בהבנת השמות שבחר משה שאלו רבים: הרי ההצלה מחרב פרעה התרחשה עוד בטרם התיישב משה בארץ מדין, ומדוע אפוא התמהמה משה עם הנצחת האירוע הזה עד אשר נולד בנו השני? לכאורה, נכון וראוי היה שדווקא בנו הראשון ייקרא בשם אליעזר - על שם האירוע שחוה משה בתחילה!

בפתרון שאלה זו הוצעו בספרות הראשונים והאחרונים מגוון של תשובות, שאפשר לחלקם לשלוש גישות עיקריות, והן יוצעו עתה.

גישה א': האירוע הראשון הסתיים, ועם זאת, הועדף האירוע המאוחר לו - גישה זו מאמצת את הקריאה הרווחת בהבנת השמות גרשם ואליעזר, אלא שלדעתה היו לו למשה שיקולים שונים שלא לבחור בשם אליעזר תחילה - וזאת למרות (או דווקא בגלל) שהוא היה האירוע הראשון.

¹² מלבד אזכור שמותיהם וכריתת הערלה (בפסוקים שצוטטו כאן) אין בתורה התייחסות לבני משה. לפשר הדבר ראו: ר"א מילר, **אתם עדי** (מתורגם מאנגלית), ב"ב תשפ"א, פרשת שמ', עמ' יח-יט. וראו גם: מ' בר, 'בניו של משה באגדת חז"ל', בתוך: **חכמי המשנה והתלמוד - הגותם פועלם ומנהיגותם**, ר"ג תשע"א, עמ' 373-381.

¹³ כך עולה ממשטם של המקראות, שמשה הוא שנתן לבניו את השמות גרשם ואליעזר. וראו: ראב"ע לשמ' ב:כב; שם יח:ד. ואולם, יש שכתב: "שלאחר שקראתו צפורה אליעזר ברוח הקדש, אמר משה יפה כוונה שקראה שמו אליעזר, גם בדעתי היה לי לקרותו כך". ראו: **מושב זקנים על התורה**, מהד' ששון, לונדון תשל"ט, יתרו, עמ' קנב.

¹⁴ רשב"ם לשמ' ב:כב: "שכך משמע גרשם - גר שם בארץ רחוקה", ובדומה בפירושי רבי יוסף בכור שור שם: "גרשם - גר הייתי שם". ובאופן קצת שונה: ר"י אברבנאל ורש"ר הירש שם.

¹⁵ כך כבר עולה ממכילתא דר"י, מסכתא דעמלק, פרשה א, מהד' הורוויץ-רבינ, עמ' 191 (מדברי רבי יהושע ור"א המודעי), וכן עולה מהמפרשים שהוזכרו בהערה הקודמת. על המונח "ארץ נכריה" המתייחס למדין הסביר שם ר"ע ספורנו: "גר הייתי בארץ נכריה - גר בארץ שאינה ארץ מולדת" (ארץ מולדתו של משה הייתה מצרים. וראו גם ר"י מקלנבורג, הכתב והקבלה שם). והוסיף רנצ"י ברלין בחיבורו **העמק דבר** (שמ' שם): "בארץ נכריה - פירושו לא ככל ישראל שהמה גרים בארץ לא להם (=מצרים), אבל מכל מקום הארץ היא ידועה להם מאבותיהם, אבל אני גר בארץ לא ידעו אבותי ממנה". באשר ללשון העבר שנקט משה "גר הייתי", אף שעדיין ישב בארץ מדין, היו שענו: "בזמן שאין לאדם בנים הרי הוא בתורת גר, אבל כשהיו לו בנים ידוע שלא ילך מבניו". ראו: **תוספות השלם**, מהד' ר"י גליס, חלק ח, ירושלים תש"ן, שמ' יח:ג, עמ' ח, אות ו. ובדומה לכך שם, עמ' יא, אות ז: "אמר גר כשלא היה לי ולד והשתא אני אזרח". הסבר אחר הצייע ר"ח בן עטר בחיבורו **אור החיים** (שמ' ב:כב, בפירושו השני): "גר הייתי מעודי, ונוסף לי בארץ נכריה לצד שהיה חוץ מאחיו ובית אביו".

¹⁶ ובדומה גם **בחיודשי מהר"ל דיסקין על התורה** (ירושלים תשל"א, שמות, עמ' יז): "וסיפר לנו הכתוב איך משרע"ה, אף בהיותו רחוק מאחיו חשב תמיד בצערן של ישראל ומצפה תמיד לישועתם ולגאולתן".

¹⁷ לצד הסס שאירע למשה שנשברה החרב שפגעה בצווארו, נזכרים בירושלמי שם ניסים נוספים ואחרים שנעשו למשה במסגרת הצלתו. וראו גם במקבילות: מכילתא דר"י (לעיל הערה 5), עמ' 192; שמות רבה, א:לא.

¹⁸ מקובל לנקד לְהִיָּתִי, ניקוד זה ככל הנראה אינו נכון; הניקוד הנראה לְהִיָּתִי, לפי המקרא ואת הנטישות הסיר הַתָּז (ישעיהו יח, ה). וכן ניקד נכונה ד"ר דניאל גולדשמיד ז"ל במחזור לראש השנה, שִׁבְטֵי מִקְרָאָה עֲלֵה וְהַמְשֵׁל / נְטִישׁוֹת צְרִים בְּהַתְּזָה לְנִשְׁל.

בגישה זו נקטו רבים מבעלי התוספות בפירושיהם לתורה והציעו בה כיוונים שונים.¹⁹ כך למשל, היו שאמרו שמשו נמנע מלקרוא לבנו הראשון שנולד במדין בשם אליעזר, כי בכך היה חושף את דבר היותו נמלט מחרב פרעה ומהצבא המצרי, וחשש משה שהדבר יסכן את שהותו במדין. כך לשון החזקוני (שמ' ב:כב, בפירושו השני): "כשנולד גרשום עדיין היה משה חדש במקומו ונחשב כגר, והיה ירא להזכיר מפני מה ברח ממצרים פן יגרשהו חותנו, אבל אחר שנתיישב לא הקפיד". ויש שהגדילו את חששו של משה מחשיפת האירוע הזה וכתבו:²⁰ "שמה ישמע פרעה ויתפוס אותו".

היו שבחרו בכיוון אחר וכתבו:²¹ "אם אדם ניצול מצרה וחזר וניצול מצרה שניה, יש לו לקרות בנו על שם צרה שניה שמיד ניצול הימנו ואח"כ מן שעברה עליו קודם", ולכן בחר משה, בשם שנתן לבנו הנולד ראשון, להזכיר תחילה את טובתו העכשווית – את מגוריו בארץ נוכרייה אשר מתבססים עתה בהולדת בנו.

גישה ב': האירוע הראשון היה עדיין בעיצומו – גישה זו שונה מקודמתה בפרט אחד, עקרוני ומשמעותי, והוא: בעוד שלגישה הקודמת, השם אליעזר היה שם ראוי והולם לבנו הראשון של משה, אלא שמשיקולים שונים בחר משה שם הולם אחר, הרי שלגישה הזאת, השם אליעזר כלל לא התאים ולא עמד על הפרק! שכן, למרות שכבר התרחק ממצרים וישב במדין, עדיין חשש משה לחייו, וכל עוד לא נשלמה הצלתו מחרב פרעה לא היה מקום לקרוא לבנו בשם אליעזר.

גישה זו גם היא קנתה לה מקום אצל בעלי התוספות,²² וכך לשון החזקוני (שמ' ב:כב, בפירושו הראשון):

מתוך קו הדין היה לו לקרוא לבנו הראשון על שם הנס שהצילו הקדוש ברוך הוא מחרב פרעה, ולא הזכיר את הנס אלא על שם בנו הקטן שהוא אליעזר. אלא י"ל לא היתה ההצלה חשובה בעיניו כל זמן שמלך מצרים חי, שהרי לעולם היה ירא ממנו בכל מקום שהולך, וכשאמר לו הקדוש ברוך הוא "כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך", כלומר מלך מצרים, אז הזכיר חשיבות הנס.

לאמור: רק לאחר מעמד הסנה, כאשר שמע משה את דברי ה' וידע שחלפה לגמרי הסכנה מפרעה,²³ אז ראה לנכון להודות לה' על הדבר באמצעות שם בנו, ולכן (דווקא) לבנו שנולד בעת ההיא קרא בשם אליעזר.²⁴

גישה ג': הבן הראשון נקרא על שם האירוע הראשון! – זו גישה מהפכנית, שאינה מיישרת קו עם ההבנה הרווחת בספרות הרבנית. לדידה, את דברי משה על השם גרשם – "גַּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נְכַרִּיהָ" יש להבין באופן אחר, וממילא יסור הקושי מדוע לא קרא משה לבנו הראשון בשם אליעזר.²⁵ בדרך זו בחר ר' דוד צבי הופמן (נלב"ע לפני כמאה שנה) וכך כתב:²⁶

כי גר הייתי וגו' – מוסב אולי גם על הגירות שבמצרים, שכן עקב בריחתו משם חש משה, שרק גר הוא במצרים, אף כי בת-המלך אימצה אותו. אם נבין כך, יתבאר יפה השם 'גרשם', כלומר 'גר שם' (במצרים) וגם המלים "גר הייתי" שבלשון עבר, יקבלו משמעות מדויקת יותר. עוד יתבאר בזה, מדוע קרא משה לבן הראשון גרשם ורק לבן השני קרא אליעזר, זכר להצלתו מידי פרעה שבה סופר קודם.

לפי דבריו, השמות שבחר משה לבניו היו אכן לפי סדר האירועים שחווה; לבנו הראשון קרא גרשם על שם היותו גר בארץ נוכרייה, היא ארץ מצרים, ולבנו השני קרא אליעזר על שם

¹⁹ להסברים נוספים, ראו: **תוספות השלם** (לעיל הערה 5) שם, עמ' ח, אותיות ה, ז.

²⁰ **תוספות השלם** שם, שמ' יח:ד, עמ' י, אות ד.

²¹ **תוספות השלם** שם, שמ' יח:ד, עמ' יא, אות י, ומשם ר' יצחק מרוסיה. וכן מובא משם ר' משה מפונטייזא, **בתוספות השלם** שם, אות ז (והדגיש "והשתא אני אזרח"); ומשם ר"י החסיד, שם, שמ' יח:ג, עמ' ח, אות ז.

²² **תוספות השלם** שם, שמ' יח:ג, אות ה; **פירושי התורה לר' חיים פלטיאל**, מהד' לנגה, ירושלים תשמ"א, יתרו, עמ' 252. וכן נקטו ראשונים נוספים, כמו: ראב"ע לשמ' יח:ד ור' אברהם בן הרמב"ם, שמות שם.

²³ **בתוספות השלם**, שמ' יח:ד, עמ' י, אות ד, ועמ' יב, אות יב, הוסבר כי מותם של המלשינים, דתן ואבירם, שלפי חז"ל ירדו מנכסיהם, הוא שהסיר את האיום מעל חיי משה, ואז נחשב שניצול מחרב פרעה מכול וכול.

²⁴ ויש שהדגיש שרק לאחר מעמד הסנה, כשנודע למשה שכל ישראל עתידים להיגאל משעבוד מצרים, אז ראה לנכון לשמוח על הצלתו הפרטית ולקרוא לבנו אליעזר. ראו: ר"א פרלוב, **ניצוצי גאוני וצדיקי הדורות**, ח"א, ירושלים תשפ"א, עמ' רע (משם האדמו"ר ה"בית ישראל" מגור).

²⁵ בגישה מהפכנית זו אחז כבר ר' פנחס הלוי הורוויץ (לפני כמאתים שנה) בחיבורו **פנים יפות**, שמות ב, ד"ה ויואל משה (מהד' ירושלים תשס"ט, ח"ב, עמ' לג-לד), אלא שהוא נקט לאידך גיסא. לדידו, את דברי משה "גר הייתי בארץ נכריה" יש לפרש (כמקובל) שהם מוסבים על ארץ מדין, ואולם את דברי משה "כי אלקי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה" יש

²⁶ לפרש (שלא כמקובל) שהם מוסבים על אירוע מאוחר יותר שהתרחש לאחר שנולד גרשם! - עיינו שם. **ספר שמות, מפורש בידי הרב דוד צבי הופמן זצ"ל**, ערך ותרגום: ר' אשר וסרטייל, ירושלים תש"ע, עמ' לד.

האירוע המאוחר יותר, שהתרחש בסוף שהייתו במצרים, ואשר נזכר לראשונה בפרשתנו:
"כִּי אֱלֹהֵי אָבִי בְעֶזְרִי וַיִּצְלַנִי מִחַרְבַּ פְּרִיעָה!"

נחתום בהערה כללית על השמות העבריים שבחר משה: מסורות שונות נשתמרו בספרות חז"ל המלמדות בזכות מה נגאלו ישראל ממצרים, וזו אחת מן המפורסמות שבהן (ויקרא רבה לב:ה): "בשביל ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים: שלא שינו את שמם ואת לשונם ולא אמרו לשון הרע ולא נמצא ביניהם אחד פרוץ בערוה". והמדרש ממשיך ומסביר (שם): "לא שינו את שמן – ראובן ושמעון נחתין, ראובן ושמעון סלקין". כלומר, בשעה שירדו למצרים נקראו ראובן ושמעון וכן בשעה שעלו משם נקראו בשמות אלו. וכמובן, שני השמות הללו, ראובן ושמעון, אינם אלא דוגמה בלבד שנועדה להבהיר שכך נהגו בני ישראל בהיותם במצרים בכלל שמותיהם.

כמדומה שדברי המדרש שלפנינו מומחשים יפה במסופר על משה והשמות שנתן לשני בניו – גרשם ואליעזר. לאמור: אף שלא מעט שנים גדל משה בארמונות מצרים וגם עתה הוא יושב בנכר במדין, הרי שהוא לא שכח את זהותו ולא זנח את לשון עמו. ויותר מכך, ברי הדבר (לפי המדרש שלפנינו) שהמסופר על משה משמש בבואה להתנהלות כלל האומה; שמלבד שלא שינו ישראל את שמותיהם הקיימים בהיותם בארץ נוכרייה, הרי שגם בבחרם שמות חדשים לנולדים להם – הם בחרו בשמות עבריים.

חזון איש. וְהוֹדַעְתָּ לְהֵם אֶת הַדְרָךְ וְלָכוּ בָהּ. ילכו בה זו גמילות חסדים. נראה דגדר אבדה בזמן שהבעלים כאן אינו אלא בזמן שאין ההצלה מצוי ורק יש יחיד שי כול להציל, אבל בזמן שההצלה מסורה לכל אנ"ג דהבעלים עצמו אינו בקי ברפואה אין זה בכלל אבדה אלא הבעלים שוכר רופא ומציל שלא חייבה תור ה לשמש את חבירו בחנם.

הרב אליעזר פולאיס נר"ו. **גם אתה**, כתב רש"י לרבות אהרן וחור ושבעים זקנים, יסוד הדברים איתא במכילתא בשינוי, ונראה דלשון רש"י הוא ממדרש אהרן, וצ"ע דהא כתיב לעיל פסוק יד **אתה יושב לבדך**, ומה ענין אהרן וחור והזקנים כאן, וי"ל דאמר לו אף אם יסייעו הם בידך עדיין לא די בזה, אבל לק' פסוק כ"ג דכתיב **וגם כל העם הזה** וכתב רש"י אהרן נדב ואביהוא ושבעים הזקנים הנלוים עתה עמך, מבואר שהיו אף הם דנים, וצ"ע לפ"ז לשון לבדך, ובמכילתא בפסוק כ"ג איתא אהרן ונדב ואביהוא וע' איש מזקני ישראל, וזה יש לפרש כמע"כ לעיל שלא יוסיף רק את אהרן ונדב ואביהוא והזקנים דבזה עדיין לא יבוא הדבר על מקומו בשלום, אבל דברי רש"י צ"ע. לשון המכילתא אתה זה משה, גם זה אהרן, גם [העם הזה] זה שבעים זקנים, דברי ר' יהושע, ר' אליעזר המודעי אומר אתה זה משה, גם זה אהרן [גם זה] נדב ואביהוא, העם הזה אלו שבעים זקנים, והנה לדברי ר' יהושע דמרבה שבעים זקנים מגם תנינא נוכגי' הגר"א ז"ל, מתפרש העם הזה על כל עם ישראל שצריכין להמתין זמן רב, אבל ר"א דמרבה מגם תנינא נדב ואביהוא מפרש דהעם הזה קאי אזקנים, וצ"ע אמאי מפיק לקרא מפשוטי, וי"ל דס"ל דכיון דגם מרבה דיינים אית לן למימר דגם העם הזה משתעי בדיינים, דאל"כ קשה קאי בנידונים ומרבה דיינים, עוד שמעתי לפרש דטעמי' מדכתיב כל העם הזה אשר אתך, ואי קאי על כל ישראל לא הו"ל למימר אלא כל העם.

הפטרת יתרו

הרב גור אריה צור נר"ו. **קריאת הפטרה** נבחרה להיות בנביא ישעיהו פרק ו' נכולו, פסוקים א'-יג' המתאר התגלות ה', ובזה מתקשרת נבואתו להתגלות ה' במעמד הר סיני.

למנהג האשכנזים יש הממשיכים לקרוא גם בפרק ז' [פס' א-ו], ואף מוסיפים עוד שני פסוקים מפרק ט [ה'-ו]. התוספת לכאורה כדי לסיים בדבר טוב יותר. מנהג התימנים להוסיף על פרק ו' רק את שני הפסוקים [ה'-ו] מפרק ט, ומנהג הספרדים לקרוא את פרק ו' בלבד בלי התוספות. בהתבונן בהפטרה, יראה למעיין כי הפסוקים המדברים על התגלות ה' כעין התגלות ה' על הר סיני, הם ארבעה בלבד. א-: בְּשַׁנַּת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיחֵהוּ וְאַרְאֶה אֶת אֲדֹנָי יֹשֵׁב עַל פְּסָא רֶם וְנִשְׂא וְשׁוֹלֵיו מְלָאִים אֶת הַחֵיכָל: שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לֹ שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד בְּשֵׁתִים יְכֶסֶה פָּנָיו וּבְשֵׁתִים יְכֶסֶה רַגְלָיו וּבְשֵׁתִים יְעוֹפֵף: וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יְהוָה עֲבָאוֹת מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: וַיִּנְעֻז אֲמוֹת הַסָּפִים מִקּוֹל הַקּוֹרֵא וְהַבֵּית יִמְלֵא עֶשֶׂן: פסוקים אלו [ודומיהם בבניאים יחזקאל וזכריה, כדלקמן] נקראים בפי חז"ל "מעשה מרכבה" וכפי שמובא במשנה [חגיגה פרק יא משנה ב'] אין דורשין... ולא במרכבה ביחיד.

וכן מצינו התגלות ה' בשם מרכבה בפירוש רש"י על הפסוק [בראשית יז, כב'] וַיְכַל לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם: ולמדנו שהצדיקים מרכבתו של מקום ובלשון המדרש שם: אָמַר רִישׁ לְקִישׁ הָאָבוֹת הוּ הוּ הַמְּרַכְבֵּה. ורצונו לומר בזה שהאבות נשאו עמם את התגלות ה' לכל מקום. וכן פירש אוה"ח הק' את הפסוק [בראשית יח, ב'] וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם חֶחֱרָה שֶׁאֲבָרָהּ כִּבִּיכּוֹל הַעֲתִיק וְהַעֲבִיר עִמּוֹ אֶת הַשְּׂכִינָה, את התגלות ה', ממקום למקום. עי"ש.

וכן בנבואת יחזקאל [הנקראת בשבועות] מפורשת התגלות ה' וביתר פירוט מאשר בישעיהו, ובגמרא חז"ל מתארים את נבואות יחזקאל ביחס לנבואות ישעיהו, ואומרים דברים אלה: [חגיגה יג:] אמר רבא, כל שראה יחזקאל ראה ישעיה. למה יחזקאל דומה? לבן כפר שראה את המלך. ולמה ישעיה דומה, לבן כרד שראה את המלך. ומפרש רש"י שם: שלא חש [ישעיה] לפרש את הכל, שהיה בן מלכים וגדל בפלטין. ובן הכרד [כיחזקאל] הרואה את המלך, אינו נבהל ואינו תמה ואינו חש לספר.

רמב"ם במורה נבוכים מסביר הדבר ביחס לבני העיר והכפר בדרך דומה: משל לשני בני אדם, שראו את המלך בהיותו במרכבתו. אחד מהם מבני העיר, ואחד מבני הכפר.

זה שמבני העיר, בידעו כי בני העיר יודעים את תכונת מרכבת המלך, לא תיאר תכונת רכיבתו, אלא אמר ראיתי את המלך בלבד. והשני שהוא מבני הכפר, מפני שהוא רוצה לתאר לבני הכפר, שאין להם ידיעה במאומה מתכונה זו, פירט להם היאך תכונת רכיבתו, ותיאור צבאותיו ושמשויו, והמוציאים לפועל את פקודותיו... ישעיהו דומה לבן כרד שראה את המלך. יחזקאל דומה לבין כפר שראה את המלך... ישעיהו לא היו בני דורו זקוקים לבאר להם אותו הפירוט, אלא הספיק להם אמרו "ואראה את ה'". ובני הגולה היו זקוקים לפירוט זה."

ויש ליתן טעם מדוע חילקו חז"ל את קריאת המרכבה שבישעיהו לפרשת יתרו, ושביחזקאל לקריאה בשבועות, שגם אז הקריאה היא בפרשת יתרו. ולעומקו של מקרא יש לומר כי חלוקה זו מאירה את הקשר של ההפטרה לפרשה. וכן יבוארו בזה שאר הפסוקים שבהפטרה והקשרם ושייכותם למעמד הר סיני. שכן בפרשת יתרו, ההתגלות על הר סיני מלווה בקבלת עול האמונה בה' וביחודו, ובלימוד מוסר לבני ישראל, לבלתי סור מן הדרך ימין ושמאל. ואשר על כן

ממשיך ישעיהו הנביא בנבואתו הקשה על דרך הקלקול ועל דרך התשובה: **וַיֹּאמֶר לְךָ וְאָמַרְתָּ לְעַם הַזֶּה שָׁמְעוּ שְׁמוֹעַ וְאַל תִּבְיֹנוּ וְרֵאוּ רְאוּ וְאַל תִּדְעוּ: הַשְּׁמַן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָזְנוֹ הַכֶּבֶד וְעֵינָיו הִשְׁעוּ פֶן יִרְאֶה בְּעֵינָיו וּבְאָזְנוֹ יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יִבֶּן וְשֵׁב וְרָפָא לוֹ:** ורצונו לומר: כל מה ששמעתם וכל מה שהבינותם, וכל מה שראיתם, אם לא תדעו כי אנכי ה' אשר הוצאתיכם מארץ מצרים וכו', הרי בזה יהיה לבבכם בבחינת הַשְּׁמַן ואזנכם תהיה בבחינת הַכֶּבֶד ועיניכם תהיה בבחינת הַשְׁעוּ, והדרך שיזכה העם להיות בבחינת וְשֵׁב וְרָפָא לוֹ, היא רק כאשר יִרְאֶה בְּעֵינָיו וּבְאָזְנוֹ יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יִבֶּן את אשר קבל על עצמו במעמד הר סיני.

והתנאי לקבלה זו הוא להיות העם בענווה, ולשים עצמו כמדובר. ולזה באה המשך הנבואה הקשה, שתביא את העם למעמדו הראשון, אם לא יתן העם אל לבו להיות בענווה כבמעמד הר סיני: **וַיֹּאמֶר עַד מָתַי אֶדְוֶי וַיֹּאמֶר עַד אֲשֶׁר אִם שָׂאוּ עֵרִים מֵאִין יוֹשֵׁב וּבְתִים מֵאִין אָדָם וְהִאֲדַמָּה תִשָּׂאָה שְׁמָמָה: וְרַחֵק יִהְיֶה אֶת הָאָדָם וְרִבְּהָ הַעֲזוּבָה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: ועל כגון זה אמר ר' יוחנן משום רבי יוסי [בברכות ז.] טובה מרדות אחת בלבו של אדם נשיתן אל לבו יותר מכמה מלקיות [שיחזירוהו למוטב]. עד אשר תתקיים המשך הנבואה: **וְעוֹד בָּהּ עֲשֵׂרֶיהָ וְשִׁבְּהָ וְהִיתָחָ לְבָעַר כְּאֵלֶּה וְכֵאלֵלֶּה אֲשֶׁר בְּשִׁלְכָת מִצֵּבֶת בְּסֵ זֶרַע קֹדֶשׁ מִצֵּבֶתָהּ: ופירשו בו שישארו הצדיקים כעץ בשלכת והיו זרע קדש מצבתה. וידרש בו על פי המפרשים ולעומקו של מקרא שתהיה השכינה ניצבת עליהם כנאמר ביעקב [ויצא, כח, יג] וְהָיָה יְהוָה נֹצֵב עָלֶיךָ, ופירש רש"י ושפתי חכמים שם **נֹצֵב עָלֶיךָ על יעקב** [לשמרון], והיינו מצבת בס, שישובו להיות כאבות הקדושים מרכבה לשכינה, כבמעמד הר-סיני.****

ואשר על כן יש המוסיפין בנבואת ישעיהו את הפסוקים על המאבקים על מלכות בית דוד עד סיומן הטוב במלכות חזקיהו המלך אשר יחזיר את העם למצבו הראשון של מעמד הר-סיני: **כִּי יֵלֵד יֵלֵד לָנוּ בֶן נֶתַן לָנוּ וְתָהִי הַמְּשֻׁרָה עַל שְׁכֵמוֹ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פִּלְאֵי יוֹעֵץ אֶל גְּבוּר אֲבִיעַד שֶׁר שְׁלוֹם: (לס רב) לְמַרְבֵּה הַמְּשֻׁרָה וְלִשְׁלוֹם אִין קִץ עַל כִּסֵּא דָוִד וְעַל מַמְלַכְתּוֹ לְהַכִּין אֶתְּהָ וְלִסְעָדָהּ בְּמִשְׁפָּט וּבְעִדְקָה מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם קִנְיַת יְהוָה עֲבָאוֹת תַּעֲשֶׂה זֹאת:**

ופירש רש"י **למרבה המשרה**. למי יקרא השם למלך, המרבה המשרה של הקב"ה על עצמו.

ובזה מבואר מעמד הר סיני שבו הקב"ה קורא לבניו בני מלכים שהם מרבים המשרה של הקב"ה על עצמם. והיינו שהם המרכבה לשכינה. ובה מתגלה מעשה המרכבה של התגלות ה' על הר סיני ביפי העוז והתפארת.

וכל זאת בתנאי הענווה כמבואר לעיל. ובה יובן מה שהזכיר ישעיהו פתח דבריו **מות עוזיהו: בְּשֵׁנַת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיחֹ וְאֶרְאָה אֶת אֲדֹנָי יֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנֹשֵׂא וּגוֹ,** ירצה לרמוז בזה כי לא יגלה הקב"ה סודו לנביאים עד שתתמלא מנת ענוותנותם של ישראל אל מול סאת עוונותם של שונאיהם. ואשר על כן נבא ישעיהו **בְּשֵׁנַת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיחֹ,** אשר בגאוותו בקש להקטיר קטורת במקום הכהן הגדול, וזרחה לו צרעת במצחו. ומחוץ למחנה, בבית הקברות, היה מושבו עד יום מותו. ללמד לקח גאוותו. ויש שפירשו בו מצורע חשוב כמת, ויש שפירשו בו (הרד"ק ואבן עזרא) מות ממש.

ויסוד הענווה והביטול להקב"ה ממעמד הר סיני למדנו, שבחר הקב"ה בענוותנותו להתגלות על הר סיני שהוא הנמוך בהרים, ללמד בני ישראל מידת הענווה. ומידת הענווה שיהיו בביטול מוחלט להקב"ה.

וזה שסיים ההפטרה קנאת יחו'ה עבאות תעשה זאת: והיונן בה, מאי קנאת ה' תעשה זאת, הוי אומר קנאת ה' לביטול מוחלט כלפיו. שהרי היה ראוי חזקיהו לעשותו משיח, ומדוע לא עשאו הקב"ה משיח, שאמנם הרבה את המשרה של הקב"ה על עצמו אבל לא לביטול מוחלט. שנאמר (לם רב) למרבה המשרה ולשלוש אין קץ, לם רבה כתיב, עם סתומה.

וכמובא במסכת סנהדרין צד. אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, ומה דוד מלך ישראל, שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך – לא עשיתו משיח, חזקיה, שעשית לו כל הנסים הללו, שניצול מסנחריב, ונתרפא מחליו, ולא אמר שירה לפניך – תעשהו משיח? וזה שלא אמר שירה על הנסים לא גילה בזה ביטול מוחלט להקב"ה. וזה הלימוד שמלמד אותנו ישעיה הנביא ממעמד הר סיני. להיות נושאי עולו ית' בענווה ובביטול כלפי הקב"ה.

ואשר על כן חילקו חז"ל את נבואת ישעיהו למעמד הר סיני, ללמדנו מידת הענווה וההתבטלות שבאמונה, ואת נבואת יחזקאל הנביא למעמד הר סיני שבחג השבועות, ללמדנו מידת הענווה וההתבטלות שבלימוד התורה. והוא יותר בפירוט כדרך הלימוד שיש לפורטו כדי להבינו.

ובשניהם עיקר גילוי הנבואה הוא כפי שאמר משה רבנו: ויאמר משה אל-העם אל-תיראו פי לבטול נסות אתכם בא האלהים ובעבור תהיה יראתו על-פניכם לבלתי תחטאו. ועל דרך הסוד יאמר: נבואות אלו של ישעיהו יחזקאל וזכריה ואשכ ואשא עיני וארא ונה ארבע מרכבות וגו', הם כנגד ג' עולמות המשתלשלות מעולם האצילות דלית ביה תפיסה כלל. והן בריאה יצירה עשייה.

נבואת זכריה הנמוכה מכולן בהתגלות, כנגד עולם העשייה, נבואת יחזקאל הגבוהה ממנה בהתגלות כנגד עולם היצירה, ונבואת ישעיהו שהיא הפטרתנו היא הגבוהה מכולן כנגד עולם הבריאה.

ולכן נבחרה להיות בהפטרה למעמד הר סיני. שהיא כנגד האמונה, שממנה תוצאות חיים.

תן לחכם ויחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע ונשמר באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

מאמרנו מופיע ונשמר באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת info@maanelashon.org

© בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכתבים ©

